

„Євросоюз розуміє важливість українського громадянського суспільства“

Міжнародний фонд „Відродження” тривалий час дієво підтримує українські громадські організації, які працюють над тематикою європейської інтеграції та відносин із ЄС. Про це, а також про євроінтеграційну роль громадянського суспільства загалом „Євробюлетень” розмовляв із директором Європейської програми фонду Іриною Солоненко.

Чому фонд так багато уваги приділяє євроінтеграції?

– Євроінтеграція – це орієнтація на європейські цінності та стандарти у здійсненні реформ у різних сферах. Відповідно, для фонду це також наскрізний елемент діяльності. Водночас європейська інтеграція передбачає використання повною мірою інструментів співпраці з ЄС, які сприяють реалізації тих реформ.

Європейську програму фонду було започатковано 2004 року. Тоді з'явилося розуміння, що новостворена Європейська політика сусідства пропонує низку інструментів, якими Україні варто скористатися. Більш того, вона передбачала можливості для посилення ролі громадянського суспільства. Починаючи від незалежного моніторингу виконання Україною взятих перед ЄС зобов'язань, надання експертизи щодо вдосконалення форм та інструментів співпраці, сприяння інтеграції не лише на рівні політичних еліт, а й максимально широких верств суспільства – і до формування у ньому запиту на європейські стандарти та відповідні реформи. Нині наш фонд є найбільшим донором громадянського суспільства України в питаннях євроінтеграції. Він системно ініціює та підтримує весь спектр громадських дій, про який щойно йшлося.

Чи коригуватиметься ця діяльність через досить невизначену ситуацію у відносинах ЄС та України?

– Ще півроку тому ми очікували, що Угоду про асоціацію буде парафровано 2011 року й підписано десь у другій половині нинішнього. Та через відомі політичні події ситуація змінилася. Нині очікується, що угоду парафують у першому кварталі цього року, а підписання залежатиме від демократичних змін в Україні, передусім якості наступних виборів до Верховної Ради.

Тому акценту нашої роботі протягом 2012 року буде зроблено на формуванні в суспільстві запиту на укладення цієї угоди в принципі. Адже за умов набуття чинності й належного виконання вона матиме потужний трансформаційний вплив на Україну. Тож ми підтримуватимемо громадські ініціативи, які пояснюватимуть українцям, що вони втрачать у разі ненабуття угодою чинності.

Окрім того, зосередимося на вже наявних чи потенційних зобов'язаннях у відносинах між Україною та ЄС і сприятимемо їх виконанню через підтримку громадського моніторингу й громадських адвокаційних ініціатив. Наприклад, зобов'язань у рамках участі в Європейському енергетичному співтоваристві. У лютому виповниться рік повноправному членству України в ньому, але зроблено досить мало. Йдеться також про виконання Плану дій з лібералізації візового режиму, який ЄС надав Україні понад рік тому. Ми тут співпрацюємо з громадською ініціативою „Європа без бар'єрів”, яка також вже кілька років поспіль здійснює моніторинг практики видачі віз консульствами шенгенських країн, а також сприяє удосконаленню проце-

Міжнародний фонд „Відродження” є українською благодійною неурядовою організацією. Його засновано у квітні 1990 року. Він входить до створеної Джорджем Соросом мережі Фондації відкритого суспільства, що складається з національних і регіональних фондів у понад 30 країнах світу, в тому числі в Африці, Центральній і Східній Європі та на території колишнього Радянського Союзу. Місія фонду – фінансово й організаційно сприяти становленню відкритого, демократичного суспільства в Україні шляхом підтримки значущих для його розвитку громадських ініціатив.

дур оформлення шенгенських віз українцям у рамках відповідної угоди. Ще один напрям – приєднання України до Європейського авіаційного простору.

В усіх згаданих прикладах йдеться не про абстрактні речі, а про конкретні зобов'язання, від реалізації яких виграє кожний українець. Європейські правила енергетичної політики – це прозорі тарифи й можливість вибирати постачальника. Безвізовий режим – це свобода пересування. Участь у спільному авіаційному просторі значно здешевить авіаперевезення та сприятиме підвищенню їхньої якості.

Також ми намагатимемося розширити коло громадських організацій і громадських ініціатив, які в своїй роботі безпосередньо звертатимуться до європейських стандартів та інструментів реформ, передбачених співпрацею з ЄС. Йдеться, наприклад, про асоціації споживачів, малого й середнього бізнесу, профспілки тощо. Для нас важливо винести питання євроінтеграції за коло спеціалізованих на ній організацій та експертів.

Опитування доводять, що більшість людей в Україні хочуть до ЄС – але водночас вони справді не вимагають від влади відповідних реформ. Як це змінити?

– Більшість не пов'язує процес реформ в Україні з європейською інтеграцією. Тобто погано розуміє, як інтеграція України до ЄС і виконання нею відповідних зобов'язань допоможуть запровадити європейські стандарти.

Отож ми підштовхуватимемо екс-

пертне середовище до формування дуже чітких й конкретних тез щодо того, як європейська інтеграція позначиться на житті кожного громадянина. Сприятимемо тому, аби різні сегменти громадянського суспільства знали й розуміли, які інструменти співпраці України та ЄС вони можуть використовувати у своїй роботі. Працюватимемо над поширенням цієї інформації у суспільстві, зокрема через підвищення якості висвітлення питань європейської інтеграції у ЗМІ. Коло журналістів, які якісно і системно це роблять, нині вузьке. Ми сприятимемо формуванню ширшої групи журналістів, які професійно й доступно писатимуть про євроінтеграцію.

Чи розширюється коло українських громадських організацій, що займаються питаннями євроінтеграції?

– Нині відносно небагато громадських організацій обізнані з порядком денним відносин між Україною та ЄС й інструментами наближення її до європейських стандартів. Але коло поступово розширюється. Приєднуються, наприклад, правозахисні організації чи ті, які опікуються питаннями довкілля й енергетики. Або взяти тему держзакупівель. Створено громадську коаліцію „За доброчесні державні закупівлі”, яка відстежує усі законодавчі зміни і практику в цій сфері. Їй вдалося знайти зв'язок між інтересом пересічного українця та вимогами ЄС. Інтерес громадянина полягає у прозорому використанні державного бюджету, який формується з його податків. ЄС вимагає тієї ж прозорості, оскільки значна частина його фінансової допомоги надається у формі дофінансування державного бюджету України.

Як оцінюєте відносини української влади і громадянського суспільства в тому, що стосується євроінтеграції?

– Однозначну оцінку дати важко. Є приклади, коли влада прислухається до громадянського суспільства, бере до уваги його думки при ухваленні рішень. Скажімо, 2011-го пройшов перше читання новий законопроект про громадські організації, в якому переважно враховано рекомендації Ради Європи та громадянського суспільства. Іншим прикладом є ухвалений наприкінці 2010 року Закон про доступ до публічної інформації. Внесення змін до Угоди про спрощення оформлення віз чи ухвалення Стратегії екологічної по-

літики, що врахувала вимоги громадських організацій – це також приклади успішної співпраці.

Водночас часто в питаннях засадничих – демократії, прав людини, прозорості використання державного бюджету тощо – вплив громадських організацій є досить низьким. Успішна співпраця можлива тоді, коли з боку органів державної влади є запит на громадську експертизу й політична воля до ухвалення рішень з її врахуванням. А за умов наявності потужних і близьких до центрів ухвалення рішень груп впливу, які не зацікавлені в реформах, впливати на щось досить важко.

Чи не могли б детальніше розповісти про співпрацю влади і громадських організацій щодо візових питань?

– Така співпраця справді має місце. МЗС України демонструє зацікавленість у громадській експертизі щодо виконання Угоди про спрощення процедури оформлення віз та її вдосконалення. Представники ініціативи „Європа без бар'єрів” входять до комітету, який цим займається. Нещодавно було оголошено про рішення внести до документа зміни – вони, серед іншого, збільшать коло громадян України, на яких поширюється угода. Крім того, ці зміни на практиці допоможуть збільшити кількість довгострокових віз терміном дії на п'ять років.

Так само щодо майбутнього безвізового режиму - громадянське суспільство надає експертну оцінку виконанню Плану дій з візової лібералізації та сприяє його належній реалізації. Тут теж є певний поступ, зокрема у реформуванні міграційної політики.

Яким вбачається рівень співпраці Євросоюзу й українського громадянського суспільства?

– Значні зміни в цьому відбулися за останні два роки, а надто 2011-го. Увага ЄС до українського громадянського суспільства зростає. За умов браку політичної волі з боку політичних еліт та відсутності в Україні серйозних реформ у ЄС з'явилося розуміння важливості залучення до співпраці різних груп суспільства, зацікавлених у змінах на користь європейських стандартів. Яскравий приклад – після нещодавнього саміту Україна–ЄС Президент Європейської Ради Герман ван Ромпей і Президент Єврокомісії Жозе Мануел Баррозу відвідали форум громадянського суспільства, що відбувся того самого дня у Києві. Це був безпрецедентний жест визнання ролі громадянського суспільства з боку ЄС.

Активно співпрацює з громадськими організаціями Представництво ЄС в Україні. Громадських експертів часто запрошують на зустрічі з представниками інституцій ЄС різного рівня під час їхніх візитів до України. ЄС справді зацікавлений в отриманні неупередженої інформації та оцінки щодо процесів в Україні. Час від часу Представництво ЄС ініціює тристоронні зустрічі – за участю представників української влади та громадських організацій.

Утім, на нашу думку, представників громадянського суспільства потрібно залучати ще більше. Скажімо, до розробки програм допомоги ЄС і роботи комітетів, які відстежують використання коштів у рамках бюджетної підтримки. Це допоможе збільшити прозорість і ефективність використання коштів Євросоюзу. ☉